

Mozi – vita – kultúra

Alighanem viharfelhők gyülekeznek a *Stúdió '84* ege fölött. Legalábbis eddig még mindig megjöttek, azon (ritka) esetek után, amikor az ügyeletes műsorvezető értékre adta, vagy egyenesen, kerek-perc kimondta: nem értünk egyet (így, tévés többesben!). Ritkán, mondom, mert a kulturális magazin épphogy arról híres kies országunkban, hogy, ha csak nem elkerülhetetlen, nem mond közvetlenül véleményt dolgokról, jelenségekről, művekről, alkotókról. Persze nem hiszem, hogy ezért népszerű. (Hogyne lenne népszerű, amikor széles e képernyőn egyetlen vetélytársa sincs, monopóliuszban azt csinál, amit éppen akar, s mi nézzük és elnézzük, mert nincs más választásunk.) Szóval mindazon kivételek alkalmakkor, amikor határozott véleménymondásra vetemedett egyik-másik műsorvezető, jöttek a viharfelhők, akarom mondani a más véleményen levő illetékesek. Védeni magukat, jobb esetben: a másféle nézetüket. Így volt ez ama emlékeztető könyvzúzásúgyban (mellesleg: ha a szemünk láttára préselnek péppé egy vadonatújnak látszó kötetet, nem annyira nehéz eldönteni, mit gondoljunk a dologról); a neveletlen ifjúság színházi magatartása ügyében; a kritikáról való stúdióbeli ítékezés kapcsán. (E két utóbbi esetben volt alkalmunk megtapasztalni, milyen is a tévé, amikor mindenhatónak tudja magát, hatalomnak, melynek nem ajánlatos visszabeszélni.) Volt aztán a férfiaknak a nők általi elnyomatottságáról szóló nézetét megpedzítő férfiú esete a rámenős szerkesztővel... Talán lennének még egy-két hasonló alkalomra, ha átkutatnám emlékezetem zugait, de elég is ennyi, hogy a keddi, filmekkel megejtett beszélgetés, és az utána következő *Erdi Sándor-féle „nem értünk egyet”* nyomán várjuk a szokásos folytatást. Vagy mégse lesz?

Gondolkozom, mi is az, amivel Erdi nem értett egyet? Nehéz fölírni a kérdéseket — válaszokat, több okból. Már régóta bosszúsan konstatalem, hogy nevezett műsorvezető (E.S.) egyébként érthető beszéde miként válik artikulálatlan mormogássá, valahányszor riporterként szerepel. Különösen, ha amolyan „mélyinterjú” készíti, személyes dolgairól, érzéseiről faggatja partnerét. Talán így kívánja átcsempészni a képernyőre kettejük együttesének intim hangulatát (no és a pertu, természetesen)? Vagy ekkora praxis után ne tudná, hogy a képernyőn egyáltalán nem az a fontos, amit ő érez és kimutatni szándékozik, hanem az, amit a néző ebből valójában meglát és meghall? Hiába, ilyen e szakma természet: színész (is) legyen a javából, aki odamerészkedik a kamerák elé, mert ha „csak” őszinte ember, egy-

könnyen nevetségessé válik...

Az emlegetett beszélgetés földézése másrészt azért nehéz, mert bár magyarul, de nem magyarul mondták a résztvevők a mondókájukat. A mellébeszélés, a köntörfalazás, a lényegkerülgetés oly tömegesen zúdul ránk persze, általában, hogy már-már csak akkor figyelünk föl, ha ily megkapóan különös tehetséggel űzik.

Száz szónak is egy a vége, (talán) azzal nem értett egyet a műsorvezető, hogy: 1. a film-főigazgatóság és a forgalmazás képviselőinek nemigen akaródzott elfogadni az ő számokkal is aládúcolt véleményét, miszerint egyre kevesebben nézzük a magyar filmeket; 2. hasonlóképpen vonakodtak azonosulni azzal az állásponttal, miszerint a filmforgalmazás aránytalanul nagy pénzeket emészt és köt le; 3. mintha nem akceptálták volna azt a javaslatát, hogy föl kell számolni a kistelepülések lepusztult és költséggel üzemeltethető mozijait és kellemesen korszerű „filmközpontokat”, kulturált vetítőhelyeket kell létrehozni. Mindezekért (talán mérgeben?) volt a beszélgetés bejátszása után a sommás „nem értünk egyet”.

Mint mozilátogató tévéző szívesen veszem, ha a magyar film és a forgalmazás ügyeiről hallok, mindazonáltal most sem látok tisztábban egyenlőre filmes rejtelmekben, mint en-

nek előtte. Tehát szívesebben venném, ha nyíltabban és egyszerűbben beszélnek, mint az kedden történt volt. A szerencsétlenül összehabalyított témákról csak egyetlenegyben merészelek határozott véleményt nyilvánítani: *nem értek egyet azzal, hogy az aprófalvakban (ahol még megvan) bezárják a mozi.* „Ott a tévé!” felkiáltással, meg a biztatással, hogy a közeli (vagy távolabbi) városban úgys ott lesz a kulturált filmcentrum. Nem gondolom, hogy a településpolitikai és miegyéb hibákból másodrendű átlampolgárrá lefokozott falusi embert a 16 milliméteres film meg a vetítőhelyiség nyikorgó széke kárpótolják már elvett szolgáltatásokért, iskolákért, kultúrházakért, körzetesítésekért. De amíg nem fut a lakásába üvegcszalon az információrengeteg, s nem nyomogathatja személyi számítógépén a billentyűket, amíg nem nézheti a saját képmagnóján az új magyar filmet, sőt, amíg nincs autója, elég benzinje, vagy amíg nincs a közeli, korszerű filmcentrum, sőt, a tévéjében sincs semmi nézni érdemes — addig ne zárjuk be a moziját, ha egy mód van rá. Mert ha igen, megfoghatjuk a magyar játékfilmek nézőinek számát. Bizonyíthatóan. És akkor miről fogunk (ál)vitatkozni a tévében?

Sulyok Erzsébet

A mati felesége

A Magyar Értelmező Kéziszótár (Akadémiai Kiadó, Budapest, 1975) szerint jelentése: „délelőtti műsoros előadás”. (894. old.). Az Idegen Szavak és Kifejezések Szótára (Akadémiai, Bp., 1974) pedig azt írja: „... (fr.): délelőtti előadás, hangverseny, filmvetítés.” (526. old.). Bárki hihetné, hogy ezek után már igazán tudnom kell, mit is jelent ez a szó. S egészen vasárnap reggel 9 óráig abban a hitben is éltem, hogy tudom, mi a matiné, végtére is többször találkoztam vele, elég, ha a szegedi Móra Ferenc Múzeum igen színvonalas múzeumi matinéira gondolok.

Am vasárnap reggel kilenckor határozottan zavarba jöttem. Ekkor értugyan is véget a Petőfi adón a *Játék a könyvtárban* című egyórás program, amely alcíme szerint „irodalmi matiné” volt — s éppen Szegedről, a Somogyi-könyvtár gyermekkönyvtárából közvetített. Ha jól tudom, február 17-én, pénteken délután kiszűlt, s az iskolákat, ahonnan a szereplő felső tagozatos gyerekek érkeztek, informá-

cióm szerint semmiféle „suskus” nem készítette arra, hogy „ügyes” nebulókat delegáljanak a rádiófelvételre.) Egy álló órán át hallgattam a szerkesztő-műsorvezető, Szabó Évát, azután a gyerekeket, s időközönként a Liszt Ferenc Zeneiskola igen jól muzsikáló, a műsorban is többször megdicséret venégnövényeiket. Tulajdonképpen sok mindenről volt szó. Irodalmi célzatú lévén a dolog, elsősorban persze literatúráról. De hogyan...? Végül soron mindnyájan tudjuk, hogy nincs város, amelyről a szabványközhelyek ne alakítottak volna ki unásig ismert, jólnevelten semmitmondó panelképet, de, ha az ember éppen szülővárosával kapcsolatban szembesül ilyenekkel, mégiscsak kissé idegesítő. Ha úgy tetszik, bosszantóbb, mint ez a hatvan perc, alapjában véve meglehetősen unalmas, lélektelen jellege, amelyről semmi sem árulhat el többet, mint hogy a részt vevő, megszólalt gyerekek időnként „fejhoszszal aranyosabbak, szellemesebbek, élénkebbek, vagyis jó értelemben felnőttebbek voltak, mint... mint az, akiknek össze kellett volna fognia az egészét, „fazon” kellett volna adnia, hangulatot kellett volna biztosítania ennek a műsornak.

Igen, a gyerekek /kimondottan aranyosak voltak, ráadásul igen sokat, szinte mindent tudtak, s mondhatnánk, a siker érdekében ez a fő, ám a műsorvezető, ki tudja miért, csak az utolsó negyedórán alkalmazta mindazt, ami ilyen jellegű műsornál alapkövetelmény. Nevezetesen: a valóban oldott, bátran viccelődő, a korosztályhoz és annak stílusához igazán illő hangnemet. Hogy a nebulók mily hálásak voltak még ezért a kevésért is, hallhattuk. Más kérdés, hogy amit — nem vetélkedve, csak afféle tura, sete-suta mikrofonos vizsgáztatással — kérdeztünk tőlük, a Dömötör-forránytól

Kossuth Szegedet dicsőítő híres mondatain át a szegedi boszorkányokig meg, az özésig (vagyis a leggarázdább, s feltehetően már a felső tagozatosok által is unt közhelyekig) — abban igen kevés volt a szín, és igen sok az „illelmeskedő” irodalomóra-imitáció. Ennyit érne Szeged szegedi gyerekeknek, témaként egy órán át a rádióban?

Hogy már nem tudom, mi a matiné, úgy fél 9 tájban kezdett felsejleni bennem. A definíciók szerinti előadást a Szegedi Nemzeti Színház két tagja, Dobos Kati és Bácskai János biztosította ugyan, olykor fölolvastak Mórát, Juhász Gyulát, József Attilát, de akkor mire véljem az irodalomórát utánzó, legtöbbször nem túl szerencsés kérdézőködéssel történő vizsgáztatást? Hogy ettől lenne irodalmi a matiné? Hogy azok is szerepeltek benne, akiknek és akiért rendezték? És hol volt az alcímben ígért játék? Arról nem is beszélve, hogy talán illet volna legalább megkérdezni a gyerekek nevét, netán bemutatni a gyakran rendkívül talpraesetten választoló gyerkőcöket. (Csak annyit tudunk meg róluk, amit a sok kedves megnyilatkozás között talán a legbájosabb elárult: hogy az egyik srác Gregor József lánnyal jár egy osztályba, s a kérdésre, milyen a kislány, tündéri ártatlansággal jött a válasz — „apukájára hasonlít”).

A szegedi gyermekkönyvtárnak 26 ezer könyve, 1337 lemeze, 1317 diafilmje van, tavaly 21 ezer 183 gyerek fordult meg benne. Ezt már tudom. A műsorból azt is, hogyan nem szabad befejezni egy gyerekkel, gyerekeknek készült műsort Hogy mi a matiné (francia eredetű szó egyébként), azt nem. Azóta is töröm rajta a fejem. S aggasztó, de lehet, hogy már rájöttem.

A mati felesége.

Domonkos László

Turkui grafikusok tárlata

Vasárnap délelőtt a szegedi Móra Ferenc Múzeum Horváth Mihály utcai Képtárában népes közönség jelenlétében ünnepélyes keretek között megnyitották a *turkui grafikusok kollektív kiállítását*. Szeged finn testvérvárosának küldöttsége is részt vett az eseményen. Megnyitót Pekka Ström, a turkui nyomda igazgatója, a turkui képzőművészeti bizottság vezetője mondott. Szeged finn testvérvárosának grafikusait tömörítő szervezete tavaly ün-

nepelte alapításának fél évszázados jubileumát. Erre az alkalomra ünnepi kiállítást rendeztek, melynek anyagát most elhozták városunkba. A 18 grafikus 54 lapja kapcsolódik a hagyományokhoz és képviseli a legfrissebb törekvéseket és kísérleteket is. A bemutató egy hónapig tekinthető meg. Képünkön: a finn küldöttség tagjai, a szegedi vendéglátók társaságában, a megnyitót hallgatják.

A magyarországi értelmiség kialakulása

Bél Mátyás emlékezete — Tudományos konferencia Szegeden

Hamarosan, március 24-én lesz *háromszáz esztendeje, hogy megszületett Bél Mátyás*, a 17—18. századi magyar tudományos élet európai

szintű és műveltségű egyénisége. Szerteágazó érdeklődése egyaránt pásztázta a szellemi élet szinte minden területét a történettudománytól a teológián át a pedagógiáig. Kiemelkedő tudományos tette az a jó részt kéziratban maradt komplex vállalkozás, mely *Magyarország történeti földrajzi leírását* tartalmazza, föltárva földrajzi, történelmi, közigazgatási, néprajzi, gazdasági stb. vetületét. Tudatosan törekedett egy hazai tudós társaság létrehozására, újságot adott ki munkásságát népszerűsítő, Alakja és pályája lezárja a középkori eredetű hagyományos városi polgári nézeteket és megteremt egy modern polgári tudományos-ságot. *Összekötő láncszem múlt és jövő között*, aki átvette ugyan elődeitől az addig akkumulált ismereteket, de abból mennyiségileg többet, minőségileg pedig egészen újat hozott létre.

Igy nem véletlen, hogy születésének 300. évfordulóján rendezi meg a Csongrád megyei Múzeumok Igazgatósága a *magyarországi értelmiség a 17—18. században* című országos tudományos konferenciát. A Magyar Tudományos Akadémia kutatóintézetek, az egyetemeik tanszékeinek és a múzeumok történész munkatársainak országos tanácskozását, tegnap, hétfőn délelőtt nyitotta meg a Móra Ferenc Múzeum dísztermében dr. Trogmayer Ottó köszöntő szavai után dr. Keczner Tamás, a megyei tanács vb művelődésügyi osztályának vezetője. A kétnapos tanácskozásra az ország minden részéről mintegy 200 szakember érkezett. Az ülésszakok tematikája szorosán illeszkedik abba a hosszú távú tudományos munkaprogramba, amelynek célja a magyarországi értelmiség kialakulásának helyének, szerepének, tevékenységének feltárása.

A tegnapi ülésszak során hat előadás hangzott el. Benda Kálmán, a történet-

tudományok doktora, az MTA Történettudományi Intézetének osztályvezetője: A művelődés helyzete Magyarországon a török kiűzése előtt és után; Péter Katalin kandidátus, az MTA Történettudományi Intézetének főmunkatársa: Az értelmiség a 17. század közepének politikai mozgalmában; Szakály Ferenc kandidátus, az MTA Történettudományi Intézetének főmunkatársa: A mezővárosi értelmiség a hódoltság végén; R. Várkonyi Agnes, a történettudományok doktora, az ELTE tanszékvezető egyetemi tanára: Államhatárolás és értelmiség a 17—18. század fordulóján; Zombori István, a szegedi Móra Ferenc Múzeum történeti osztályának vezetője: A felvidéki evangélikus értelmiség; Nagy József Zsigmond, az MTA Történettudományi Intézetének munkatársa: A nemesi udvarház, mint a nemesi műveltség-szerzés színtere címmel tartott előadást.

A mai, keddi, délelőtti programban Kosáry Domokos akadémikus, az MTA Történettudományi Intézetének osztályvezetője: Magyarország és európai értelmiség a 18. század első felében; Petmeki Áron, az MTA Történettudományi Intézetének munkatársa: A kolostor mint műveltség-szerző hely és Tonk Sándor, a marosvásárhelyi Történeti Kutatóintézet munkatársa: Az erdélyi értelmiség címmel számol be kutatási eredményeiről. A délutáni befejező ülésszak előadások: Tarnai Andor, a tudományok doktora, az ELTE tanszékvezető egyetemi tanára: Tudós levelezések a 17—18. században; Wellmann István kandidátus, a Mezőgazdasági Múzeum nyugalmazott igazgatóhelyettese: A nép életének tudományos kutatása a 18. század első felében; Szeles-ter Nagy László kandidátus, az Országos Széchenyi-könyvtár főmunkatársa: A 18. századi bécsi magyar tudós kör (Kollár Ádám).

Csatári József-szobor

Csatári Józsefre, a magyar és a nemzetközi munkásságát, mozgalom kiemelkedő harcosára emlékeztek vasárnap, születésének 75. évfordulóján szülőfalujában, a Vas megyei Felsőcsatáron. A közönségi művelődési ház előtti téren felavatták bronz

mellszobrát — Illés Antal szobrászművész alkotását —, s emlékszoba nyílt személyes tárgyaiból életének dokumentumaiból. A szobor és az emlékszoba avatásán megjelentek Csatári József családtagjai, barátai, egykori harcostársai is.

Felhívás diákokthoni jelentkezésre

A Csongrád megyei Diákokthón az 1984/85-ös tanévre is várja az olyan általános iskolás gyerekek jelentkezését, akiknek szülei elsősorban fizikai dolgozók, s akik példás magatartással és szorgalommal eddig jó tanulmányi eredményt értek el, vagy valamilyen területen kiemelkedő tehetséggel rendelkeznek. s jelenleg 2—3—4—5—6. osztályba járnak. A diákokthónba felvett tanulók Szeged magas szintű nevelő-oktató munkát végző alsófokú oktatási intézményeiben folytathatják tanulmányaikat, s a diákokthón szakos nevelői segítik őket ab-

ban, hogy felzárkózzanak. képességeik kibontakozásának. A havi ellátásért a családi körülményektől és a tanulmányi eredménytől független 60 és 410 forint közötti összeget kell fizetni.

Az érdeklődő gyermekeket szüleikkel együtt, előzetes tájékoztató céljából, bármely napon (tehát szombaton és vasárnap is) várják a diákokthónban. Jelentkezés lapot a jelenlegi iskola igazgatójánál kell beszerezni, s kitöltve elküldeni az intézmény címére (Szeged, Április 4. útja 26—28.). április 30-ig.